

Olav Harsløf

Livet er en føljeton

Herman Bang 1857-1912

Det syder og koger i Samfundets udpinte Hjerne ligesom i et boblende Krater. Det er ikke Lærdom, der piner, men netop den halvt tilegnede Halvkundskab. Luften er tung med ufordøjede Ideer, som diskussionen spreder, Aviserne i Hastværk forvansker under Cirkulationen, og som stoppes ind i vor elendige Hjerne, hvis Bohave allerede i forvejen er alt for broget og mangeartet.

Sådan beskriver Herman Bang sin egen tid (i *Kritiske Studier og Udkast* 1880). Kunst, videnskab og journalistik er blevet varer, der daglig kappes om publikums gunst. Andre af samtidens digtere, som f.eks. Knut Hamsun, afviste dette hektiske vareliv som både kunst- og menneskefjendsk. Herman Bang fandt da heller ikke betingelserne ideelle, men han tog nogle andre konsekvenser af sin kritiske holdning. Han blev modernitetens og storbyens digter.

I *Lidt om dansk Realisme* (1879) skriver han at ”Man bliver Digter, ikke fordi man staar over sin Tid, men fordi man er et fuldt, levende, Udtryk for den, fordi man har lidt med den, kæmpet med den og har forstaaet den.” Herman Bang var journalist, før han blev forfatter. Ansat som føljetonist ved avisen *Nationaltidende* skrev han i en årrække sine ”Vekslede Themaer”. I starten handlede de mest om kunst og litteratur. Men inden længe udvidedes emnerne til også at omfatte stormagasiner, forlystelsessteder, arbejdsforhold og sociale vilkår. De ”Vekslede Themaer” blev en genre, der inden for avisens rammer kunne omhandle alle samfundsklasser og samfundsspørgsmål.

Forfattervirksomhedens opsplitning i en kunstnerisk og en journalistisk del blev Herman Bangs grundlag for litterær udvikling, både stofmæssigt i ’de stille eksistenser’ og stilmæssigt i udviklingen af den skrivemåde, der senere blev kaldt ’den impressionistiske’. Her var intet modsætningsforhold mellem journalistik og kunst. Føljetonistens arbejde, samlivet med publikum, følger samme retningslinier og rummer samme problemer som forfatterens arbejde med realistisk litteratur. Det betyder ikke at Bang idealiserede de nye betingelser for skribentvirksomhed. Hans indsigt i det litterære lønarbejdes tvangsmekanismer gjorde moralsk indignation overflødig. Derfor rummede hans beskrivelser af det journalistiske arbejde ingen fordømmelse af skribenten, der svigter egne idealer.

Bang så journalisten som en brik i et større spil: Han må sælge sin arbejdskraft for at sikre sig selv og sin eventuelle familie og så ellers forsøge at leve med, at hans faglige stolthed ikke tillægges betydning. Efter studentereksamen havde Bang selv tilmeldt sig jurastudiet ved universitet og spenderet en arv fra bedstefaderen på fornøjelser og skuespillerundervisning. Da pengene var brugt, begyndte han at opsøge bladredaktionerne og forlagene med artikler og noveller. Hans liv blev en fortsat pendlen mellem aviser og bogforlag, teatre og foredragssale – og mellem Europas hovedstæder. Overalt iscenesatte han sig selv. Hans excentricitet var ikke alene udtryk for hans personlighed. Den var – som avisnotitserne om hvor i verden han befandt sig – del af hans image, en reklamesøjle. En væsentlig reklameform var turneerne. De moderne samfærdselsmidler, jernbanen og dampskibene, gjorde det muligt at eksportere levende kunst fra hovedstaden til provinsen – og Herman Bang blev solgt over hele Danmark og Norden.

Journalist, forfatter, instruktør, skuespiller, oplæser og foredragsholder – Herman Bang rummede det hele. Hans forfatterskab viser, ekstremt måske, men alligevel repræsentativt, hvordan de litterære produktionsbetingelser under det moderne gennembrud blev en del af de samfundsmæssige: at skrive for at leve og at leve for at skrive lod sig ikke længere adskille.

Af Herman Bang

Realisme og Realister (litteraturkritik 1879)
Haabløse Slægter (roman 1880)
Fædra (roman 1883)
Exentriske Noveller (1885)
Stille eksistenser (noveller med *Ved Vejen* 1886)
Stuk (roman 1887)
Tine (roman 1889)
Under Aaget (noveller 1890)
Ludvigsbakke (roman 1896)
Det hvide Hus (erindringer 1898)
Det graa Hus (erindringer 1901)
Mikaël (roman 1904)
De uden Fædreland (roman 1906)

Om Herman Bang

Herman Bangs forfatterskab er behandlet i mere end 100 studier og analyser, der alle kan søges i Det kongelige Biblioteks base www.rex.kb.dk under Herman Bang som biograferet person.

Hans biografi og virke er indlevende fortalt af Harry Jacobsen i en række bøger: *Den unge Herman Bang* (1954), *Resignationens Digter* (1957), *Aarene der gik tabt: Den miskendte Herman Bang* (1961), *Den tragiske Herman Bang* (1966), *Nye Studier* (1974).

Hans bidrag til dansk og europæisk impressionisme kan studeres hos Klaus P. Mortensen *Sonderinger i Herman Bangs romaner* (1973), Torbjörn Nilsson *Impressionisten Herman Bang* (1965), Ulrich Lauterbach *Studien zum dänischen Impressionismus* (1937). Mens hans teatervirksomhed er beskrevet og analyseret af Mette Borg i *Sceneinstruktøren Herman Bang. Teatersyn og metode*, (1986).

Blandt flere studier i Herman Bangs romaner og journalistik kan nævnes Olav Harsløf (red.) *Omkring Stuk* (1977) og Mette Winge *Omkring Haabløse Slægter* (1972).

Nyere biografier kan læses hos Vivian Greene-Gantzberg *Biography of Danish literary impressionist Herman Bang (1857-1912)* (1997) og i Dorrit Willumsens fiktive tilgang *Bang: en roman om Herman Bang* (1996).

Hjemmeside: www.e-poke.dk/Bang